

Kentsel yalıtılmışlık üzerine anlam arayışları

Quest for meaning upon urban isolation

Asst. Prof. Dr. Bengi Yurtsever^{1*} 

¹Muğla Sıtkı Koçman University,
Faculty of Architecture, Department of
Architecture, Muğla, Turkey.
bengiyurtsever@mu.edu.tr

*Corresponding Author

Received: 29.03.2022
Accepted: 09.05.2022

Citation:
Yurtsever, B. (2022). Kentsel
yalıtılmışlık üzerine anlam arayışları.
*IDA: International Design and Art
Journal*, 4(1), 46-56.

Özet

Kentlerin canlılığının, içinde bulunan birey ve onun eylemlerinden kazanıldığı düşünüldüğünde söz konusu “canlı” olma durumuna ilişkin anlamın dönüşmekte olduğunu söylemek mümkündür. Bu anlam dönüşümünün başlangıcı yeni değildir. Ancak günümüzde eriştiği konum itibarı ile bir kırılma süreci yaşanmaktadır. Kırılma; içe dönük, kendi hâlinde, duyulmayan hatta gündelik hayatın aktifliği nedeniyle kimi zaman duyulmayan bir biçimde gerçekleşebilmektedir. Her anlamda abartılmış ve gerçek dışı bir ölçek içerisinde yer edinmeye çalışan birey, kimi zaman kendini kentten yalıtarak özgür alanını oluşturmak istemekte; kimi zaman ise bu aşkın ölçeye karşı, yine benzer özgürlük arayışı içinde, kendini ifade etmeye çalışmaktadır. Ölçekler arası iletişim kaybı ile bireysel, mekânsal, kültürel ve toplumsal bağlamda karşılaşabilmektedir. Kent-birey döngüsünde yaşanan karşılıklı iletişimsizlik durumu, kent içinin boş kütleler bütünü olmasına neden olabilmekte; kentin canlılığı da bu anlamda kendisini sorgulatabilmektedir. Bu döngüde birey de kentin canlı ya da cansız olma durumundan etkilenmektedir. Çalışma kapsamında bu ana yaklaşım doğrultusunda bir eleştirel okuma, durum çalışması deseni çerçevesinde hazırlanmıştır. İletişimsizliğin özündeki “yalıtmak” ve bununla ilişkili olarak “yalıtılmak” eylemlerini çözümleyebilenin, kenti, mekânı, bireyi anlamlandırırmda zorunlu bir gereksinime dönüştüğü düşünülmektedir. Araştırma bu eylemlerin kamusal mekândaki yansımaları üzerinden geliştirilerek sınırlandırılmıştır. Yeni anlamların oluşumuna yönelik potansiyel durumlar, bu temelde kent üzerinden tartışılmıştır. Bu bütüncül durum içerisinde mekân üretimine yönelik olarak oluşan kendine özgü dilin, psikolojiden sosyolojiye birçok disiplinde tartışılabileceği düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Anlam, Yalıtılmışlık, Kamusal Mekân, Aidiyet, Kentleşme.

Abstract

Considering that the individuals and their actions account for the vitality of cities, it is possible to argue that the meaning of being “alive” is transforming. The beginning of this transformation of meaning is not new. However, there is a breaking process in view of the position it has reached. The breaking can occur in an introverted, and sometimes inaudible way due to the activeness of daily life. Trying to take a place in an exaggerated and unrealistic scale in every sense, the individual wants sometimes to isolate him/herself from the city and create his/her free space; sometimes he/she tries to express him/herself against this transcendent scale, again in search of freedom. This kind of an inter-scale communication loss can be encountered within individual, spatial, cultural and also social contexts. The mutual lack of communication within the city-individual cycle is able to transform the interior of the city to become a whole of empty masses. So, the vitality of the city should also be questioned in this sense. In this cycle, the individual is also affected by whether the city is alive or not-alive. Within the scope of the study, a critical reading has been prepared within the framework of a case study pattern in line with this main approach. It is thought that being able to analyze the actions of “isolating” and “being isolated” in the essence of non-communication has turned into a mandatory requirement in making sense of the city, space and individual. The research has been limited by developing the reflections of these actions occurred in the public spaces. Potential situations for the formation of new meanings are discussed over the city on this basis. In this holistic situation, it is thought that the unique language formed for the production of space can be discussed in many disciplines from psychology to sociology.

Keywords: Meaning, Isolation, Public Space, Belonging, Urbanization.

GİRİŞ

Mimarlığa ilişkin tanımlamalar geçmişten günümüze incelendiğinde, mimari üretimin her detayının gündelik yaşam ile bütünleştirilmeye çalışıldığı gözlemlenmektedir. Hegel'in "mimarlık ana sanattır", Frank Lloyd Wright'ın "mimarlık biçim hâline gelmiş yaşamdır" ve Jacques Derrida'nın "mimarlık ürünü bir iletişim nesnesi olup iletişim işlevi taşır. Mimarlık bir anlatım biçimidir" olarak vurguladığı mimarlık tanımlamaları, farklı disiplinlerde de yansıma bulan bir temel görüş oluşturmaktadır (akt. Hasol, 2019: 19). Görüldüğü üzere ölçeği fark etmeksizin bir mimarlık ürünü, bireyin iletişimde olduğu her alana yayılmış bir etkileşim çeperini de beraberinde olgunlaştırmaktadır. Etkileşime "yer" bağlamında dâhil olan kentsel ölçekteki her tür değişim ve dönüşüm yaşantıya; o da bireye yansımaktadır. Değişimin hızı bu etkileşim dilinin farkında olunmayan dinamik bir yapıda olmasını sağlamaktadır.

Dönemsel gereksinimler doğrultusunda mimarlığın tanımlanma eksenini muğlaklaşmış, mimarlık disiplinlerarası birçok alanda yorumlanabilir olmuştur. Söz konusu "yaşam ile iç içe olma" durumu, bu disiplinlerarası etkileşimi daha yoğun bir şekilde göz önünde bulundurmaya beraberinde getirmektedir. Yaşamın içerisinde yer ediniş kendini temsil edebilmek, bir paylaşım ve iletişimi gerekli kılmaktadır. Varlıkbilim alanındaki çalışmalar ile birlikte de irdelendiğinde; mimarlık, özünde bir düzen biçiminden daha çok bir iletişim biçimi olarak tanımlanmaktadır (Güney ve Yürekli, 2004: 32). Bağlamı içerisinde farklı alternatifler ile gerçekleştirilebilecek bir paylaşım ortamı, bu iletişim dilinin zenginleşmesine katkı koyabilecektir. Ancak güncel "insan" ölçeği; paylaşmanın, iletişimin ve tartışmanın potansiyelini gündelik yaşama, kente ve kent mekânlarına yansıtılabilmekte zorlanmaktadır. Bireye yüklenen tanımlar ve rutinler onu öz ölçeğinden uzaklaştırarak, alışkın olmadığı bir alana sürüklemektedir. Eş zamanlı yanıtlar alınabilmesinin önüne geçen bu ölçek problemi, iletişimsizlikle beraber buna bağlı olarak gelişen yeni kent dilini de beraberinde getirmektedir.

Atilla Yücel'e (1999) göre mekân, mimarlık, şehir ve yapılar kendilerinin ötesinde toplum, iktidar, kullanım, zevk, ekonomi, sınıfsal ilişkiler, soyut kavramlar, semboller gibi birçok şeyi temsil etmektedir. Buradaki öz, aslında temsil etme eylemi olarak nitelendirilebilir. Mimarlık zaten düşünceleri temsil etme eylemini içinde barındırırken, kent de bu temsiliyeti çok yönlü olarak tasarlanan-tasarlayan-tasarım üçgeninde ve bunların döngüsünde sürdürmektedir. Bu durum Barthes'in (2016) Göstergibilimsel Serüven'de sözünü ettiği gibi gösterilen-gösteren-gösterge döngüsüne de gönderme yapabilir. De Saussure (1998) ise dili dizge bir göstergeler sistemi olarak tanımlamaktadır. Mimarlığın da bir temsil biçimi olarak yorumlandığı noktada kentler gösterge olarak ortaya çıkmaktadır. Dil, bu temsil biçimi içerisinde kendine bir yer edinmektedir. Tasarım sürecinde hepsi birbirinden etkilendiği gibi, kendi etraflarındaki çeper de bu durumdan çok yönlü olarak etkilenmektedir. Kurulan anlam, bağlam ve tasarım örüntüsünde kullanılan dile ek olarak bunun dönüşümü ile birlikte kent-birey ve kent-toplum ilişkisini yorumlayabilmek mümkündür.

Potansiyel arayışının yanında karşılaşmaların niteliğinin ve bağlamının tartışmalı olduğu durumlarda, kent kendine yönelik eleştiri kapısını kapatmakta; müdahale olanağını sunmamaktadır. Bu durum mesleğin kendi misyonundan, eğitim ve uygulama ortamına kadar tek yönlü bir "kabullenilmişlik" düzeni oluşturmaktadır. Kabulleniş hâli, sorgulamayı göz ardı ederek mimarlığın, yaşantının, kentin tek yönlü bir yaklaşım içerisinde kendini gerçekleştirilmesine ortam hazırlamaktadır. Castoriadis'in (akt. Bauman, 2005: 72) de belirttiği üzere içinde yaşanan toplumda hatalı olan durum, bu ortamın sorgulanmasının bırakılmış olmasıdır. Gündelik yaşama ilişkin göstergeleri bu bağlamda daha farklı bir gözden analiz etmeye çalışmak, söz konusu düzende alternatif olarak nasıl bir alan oluşturulabileceğine yönelik bir dilin ortaya çıkmasını sağlayabilecektir.

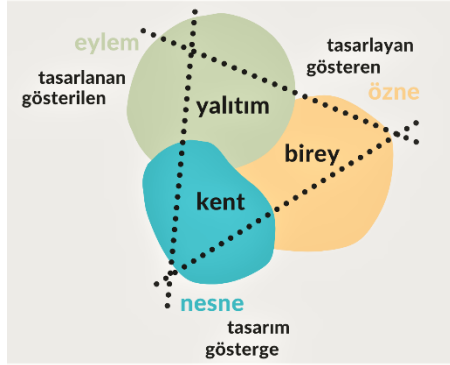
ÇALIŞMAYA YAKLAŞIM

Çalışma kapsamında kabullenilmişlik hâli ile gelen bir yalıtılmışlık üzerine kurgulanan ve buna özgü kendi dilini oluşturan bir kent anlayışı üzerine eleştirel okuma yapılmıştır. Durum çalışması nitel araştırma deseni ekseninde ele alınan çalışmanın sonunda tartışılan "yalıtılmış" olma hâli, çeşitli kavramlar ve temalar ile potansiyel durumu üzerinden açıklanmıştır.

Durum çalışması, durumların ve buna bağlı temaların tanımlandığı, birbirleri ile ilişkilendirildiği bir araştırma biçimi olarak tanımlanabilir. Merriam (2013) durum çalışmasını, sınırlı bir örüntünün, kendi içerisinde

derinlemesine betimlenmesi ve irdelenmesi olarak tanımlamaktadır. Davey'e (2009) göre ise durum çalışması, bir neden-sonuç-süreç ilişkisinde olduğu gibi, durumun neden o şekilde gerçekleştiği, ne gibi durumları ortaya çıkardığı ve gelecekte ne gibi durumlara ortam hazırlayabileceğine yönelik bir araştırma biçimidir. Soruna ilişkin net yanıtlar bulmaktan öte, durumun çeşitli açılımlarının yapılması ve kavramlar aracılığı ile belli bir farkındalık oluşturmak amaçlanmaktadır.

Barthes'in (2016) göstergebilim üzerine yapmış olduğu üç ayaklı döngüsünden çalışmanın omurgasını oluşturma aşamasında yararlanılmıştır. Kendi içerisinde eylem-özne-nesne olarak gruplandırılabilir döngü, çalışma kapsamında buna dâhil edilebilecek yalıtım-birey-kent döngüsü ile iletişimsizlik ortamının tanımlanmasında bir altlık olarak kullanılmıştır (Görsel 1).



Görsel 1. Çalışmanın omurgası

Tüm bu ilişkiler ağı, bireyi kentte potansiyellerin aranışı ya da kabulleniş arasında bir seçim yapmaya zorunlu bırakmaktadır. Buna bağlı olarak araştırmada üzerinde durulan ana temalar; birey, kent, kentsel mekân ve bu mekânda gündelik yaşamını sürdüren bireyin kurmaya çalıştığı dil olarak belirlenmiştir. İçerikte bu durum mekânsal bağlamda ele alınırken yalıtım ve yalıtılmak eylemleri ön plana çıkmıştır. Çalışma kapsamında kent, kentli, birey, toplum, zıtlık, yalıtılma, yabancılaşma, anlam, iletişim, yer, aidiyet gibi kavramlar üzerinde durulurken; araştırma Sennett, Bauman, Arendt, Helle, Lefebvre, Harvey, Auge'nin görüşleri ekseninde kurgulanmıştır.

KENTE DÂHİL OLUŞ

Sosyal bilimciler kenti, kentlilerin karşılıklı etkileşimlerinden oluşan ve canlılığını bu şekilde sürdüren bir ilişkiler ağı olarak tanımlamaktadır (Helle, 1996: 71). Kent canlı bir ağ olarak tanımlanırken, yalnızlaşarak özünde terk edilmiş bir konuma taşındığı gözlemlenmektedir. Bunun topluma yansımaları noktasında birçok sorun ortaya çıkabilmektedir. Gündelik yaşamın aşkın bir kent ölçeğinde geçiyor olması bireyi psikolojik açıdan etkilemektedir. Bu ilişkiler ağını oldukça geniş bir çapta düşünmek mümkündür. Dokunduğu her noktada farklı bir açık bulup sızabilen bir nitelikte olduğu söylenebilir. Bu sızmalar kimi durumda bir potansiyel sunabilirken kimi durumda da sahte bir jargon ile bireyi kendine çekerek yanıltabilmektedir.

Harvey'e (2013) göre şehir müşterek bir yaşantı üretilen mekândır. "Yaşantı" sözcüğü bir süreci anlatmakla beraber, bunun ortak bir aradalıklar üzerine bir zaman dilimiyle somutlaşan bir konumda bulunma anı kent mekânlarını oluşturmaktadır. Ancak kullanıcılar bu mekânlarda bulunmaktan her zaman aynı şekilde memnuniyet duymayabilmekte; anlamlandırmakta zorlanabilmektedirler.

Sennett (akt. Bilgir, 2015: 268, 270) çalışmalarını kent, çalışma sosyolojisi ve Modernlik eleştirisi etrafında şekillendirmiştir. Modernliğin yeni bir toplum yarattığı eşik dönemini de 18. yüzyıl sonu ve 19. yüzyıl başı olarak belirtmektedir. Aynı dönemler, mimarlık açısından da yeni malzemelerin, tekniklerin, arayışların ve yeni kent mekânlarına gereksinimin arttığı bir kırılma noktası düşünüldüğünde de geçerlidir. Makine çağı olarak görülen dönemden başlayarak süslemenin suç olarak görüldüğü ve birçok ölçekte tamamen homojen bir dil elde edilmeye çalışılan bir mimarlık üretimi bu kırılma sürecinde kendini göstermektedir. Ancak Bauman'ın (2005: 113) belirtmiş olduğu gibi günümüz kentleri homojen bir uzam değil; nitelik olarak farklı alanların bir arada olduğu bir yerdir.

Özellikle 1950-60'lardan sonra gelen kusursuz kalıcılığa, homojenliğe ve saflığa olan tepkisel durum, yerinde bir sorun tespiti olarak belirse de bir tepki niteliğindeki alternatiflerinin gelişimi, bir noktadan sonra anlam sorununu beraberinde getirmiştir. Saf evrensel olanın aranışı, yerini “yerin ruhu”nu aramaya bırakmıştır. Bu yoğun keşif süreci bir süre sonra kendi muğlak alanını oluşturmuştur. Türdeş olma durumunun getirdiği durağanlık ve katı bir şekilde çöküp kalma hâli, tam bir karşıtlık ifadesiyle yerini geçiciliğe bırakmıştır. Gelip geçicilik yerin, durumun, anın gerekliliklerine göre şekillenmeyi öngörse de bireyin buna katılımı gündelik yaşam içerisinde eş hızda gerçekleşemeyebilmektedir. Bu noktada bireyin çözümlenmesi gereken bir aidiyet problemi ortaya çıkmaktadır.

Günümüzde mekânların kullanımının gelip-geçicilik üzerine kurulduğu görülmektedir. İsteksizlik, gönülsüzlük tüm karmaşa ve tereddütü ile gerek eylemlerde gerek kent mekânlarında kendini göstermektedir. Buradaki sıkıntılı durumlar, müşterek olma hâlinin bir zorunluluktan kaynaklanıyor olmasıdır. Dolayısıyla doğal bir şekilde, kendiliğinden denilebilecek bir akışta bu yaşantı gerçekleşmemektedir. Birbiri ile etkileşim içerisinde olan bu akışta, müşterek olma hâlinin tamamıyla uzaklaşma gereksinimi, kentin bir parçası olan yapıyı çevreye, bireye ve buna bağlı üretimlere yansımaktadır.

Kent, kırdan ve sanayiden gelen unsurları bir araya getirmektedir. Bir anlamda rutinde belki de birbiri ile çok ilişkisi olamayacak eylemler kentte toplanmaktadır. Kent, türdeşlikten uzak olarak zıtlıklarla kendini canlı tutmaktadır. Ancak günümüzde “yaşanmış olan”, kendisini bir sonraki aşamalara taşıyamamaktadır. Kente ilişkin bileşenler tanımlanmaya başlandığı an pratikle söylem arasında uçurumlar olduğu dikkat çekmektedir. Söylem, neredeyse hiç yaşanmamışçasına bir ortam aktarmaktadır. Deneyimin derinliğinden uzaktır ve kendini aktarmaktan çekinir konumdadır. Dolayısıyla gerçeklikle tanımlı arasında kopukluklar bulunmaktadır. Kente ilişkin pratikler herhangi bir kavramdan öte doğrudan bireyin deneyimi üzerine kurulmaktadır. Ancak Lefebvre'nin (2013: 51-54) de belirttiği gibi bu pratik deneyimler de tüm sembollerin ve anlamların bir şekilde satılmak ve tüketilmek üzere üretildiğini göstermektedir.

Alım-satım ve tüketime dayalı yaşam biçiminin görünürlüğü sadece maddi ortam ile sınırlı kalmamaktadır. Tüketilmişlik hissi bireysel anlamda günümüzün en büyük psikolojik sorunlarından biridir. Bauman'a (2005: 61, 111, 114) göre çağdaş kentlerde yaşamını sürdüren birçok kişi zorunlu bir bireyselleşmeye doğru sürüklenmektedir. Uygulanabilir bir “kaçınma psikolojisi” olmaksızın kendi başlarına bir düzen kurmak durumunda kalmaktadırlar. Günümüz modern toplumu, sözde bir kamusal mekân etrafında bir “toplum” oluşturma çabasında olsa da bir o kadar da tekillleşmeye de ortam hazırlamaktadır. Postmodern belirsizliğin getirdiği muğlak durum, insanların kaygılı olmasına neden olmaktadır. Kişinin geleceği ile ilgili ne istediğini ne beklediğini bilemez duruma gelmesi de kentte yaşamının bir sonucu hâline gelmiştir. Sennett'e (2013: 19, 32) göre de günümüzde hiçbir kent uygarlığının yaşamadığı bir hareket kolaylığı içinde bulunulmasına rağmen bu hareket, bireyde kaygı yaratan bir unsur hâline gelmiştir. Kamusal bir alanda özgürce varlığını sürdürebilme hakkı elinden alınan birey kaygılı bir karakter ortaya koymaktadır. Ek olarak gündelik yaşamın koşullarının, bireyi bir “kişilik arayışı” konumuna da taşıdığını belirtmektedir. Olan bitene yetişememek, anı yakalayamamak, gündemden, güncelden kopmak gibi durumların hepsi bireysel anlamda tatminsiz bir yaşam sürdürülmesine neden olmaktadır. Kentsel mekânın bu yöndeki anlatısı; görsel algının ön planda oluşuyla biçimlenen anıtsallık, temsil, kimlik, kamusalılık gibi mekâna ilişkin tanımlara ek olarak metinsel/dilsel mesajlarla da anlam ve bağlamını güncellemektedir (Arslan ve Uludağ, 2020). Kent bu durumda kendi içinde fiziksel duvarlarını örerken, birey de bundan etkilenmekte ve kendini iletişim kurmak yönünde kapatmaktadır. Kentli birey artık hem tüketilmişlik hem de yalnızlık içerisinde gündelik hayatına devam etmektedir. Günümüz kentlerinin dili de bu şekilde özetlenebilmektedir: Yalıtılmışlık.

Yalıtımın kelime anlamı, bir nesneyi ya da durumu, başka nesne ya da duruma karşı korumak, ondan ayırmak olarak tanımlanabilmektedir. Sennett'e (2013: 30) göre “yalıtım” üç anlamda kullanılabilir. Birincisi, çevre ve statü itibarı ile kurulu çevreden ilişkilerin kesilmesi; ikincisi, kişinin kendi özel alanını oluşturdukça çevresinin bir anlam olabileceğini düşünmemesi ve üçüncü olarak da kamusal alanda kişinin başkaları karşısındaki görünürlüğünden kaynaklanan bir iletişim kopukluğudur. Bunların hepsi yalıtım ve yalıtılma döngüsünün birer aşaması olarak da yorumlanabilir.

Yalıtım ya da yalıtılma teması ilk bakışta yalnızca metropol ya da büyük şehirler üzerinden gerçekleşen bir eylem gibi algılsa da aslında her tür yerleşke ölçeğinde kendini gösterebilmektedir. Kendi içerisinde etki

alanına bağılı olarak görünürlüğü ve bağlantılı olduğu durumlar farklılaşsa da söz konusu yalıtma, birçok ölçekte bir endişe hâline gelmiştir. Çalışmada bu ölçek konusu üzerinde yoğunlaşmamış, doğrudan gerçekleşen eyleme odaklanılmıştır. Eyleme yönelik bileşenler irdelendiğinde potansiyel durumların her ölçekte kendine yer edinebileceği düşünülmektedir. Bu bağlamda “kent içinde birey” ve bu bireyin eylemlerini etkileyen ve ondan etkilenen “kent içinde mekân” özelinde olguya yönelik yorumlamalar yapılmıştır.

Kent İçinde Birey: Kentli İnsan

Birey kentin canlı kalmasını sağlayan unsurlardan biri olarak görülebilir. Oysaki ondan kaçmak gibi bir psikoloji içerisinde bulunmaktadır. Birey kentten ve kentliden kendini yalıtma isterken; kent de bireyden, onun ölçeğinden giderek uzaklaşmaktadır. Bu durum büyük boyutlarda bir iletişimsizliğe doğru sürüklenirken anlam da dönüşmektedir.

İletişimsizliğin dönüşümü doğal olanın ne olduğuna yönelik anlamın değişimi ile başlamaktadır. Günümüz kentlerinde doğadan uzaklaşmakta, onun yerine doğanın sembolleri artmaktadır. Bu semboller onu imgeleyen, o anlama gelen, onu çağrıştıran ancak onunla doğal bir yol ile iletişim kuramayan bir durumdur. Bu sembolere bile yeri geldiğinde gereksinim duyan birey, onlarsız yapamayacağını düşüncesinde, kent içi tüm karşılaşmalarına yeni anlamlar yeni değerler yüklemeye başlamaktadır. Bu süreçte geçmiş ise sadece plastik ve fiziksel anlamda bir kopyalama ile bu yeni değerler sistemine dâhil olabilmektedir. Dolayısıyla anlamı bu yeni çevre kullanıcıları tarafından duyumsanamaz, hissedilemez bir hâlde bulunmaktadır. Tüm bunlar da kentin kendi içinde ruhsuz bir ortam olmasına neden olabilmektedir. Kente ruhunu katabilecek olan birey ve ardından toplum, iletişim konusunda kayıplar yaşadıkça döngüye dâhil olan kentler de bu duyarsızlığı yansıtabilmektedir (Helle, 1996: 78; Lefebvre, 2013: 30).

Özne-nesne döngüsü gibi düşünülebilecek olan bu durum, kimi zaman kullanıcıları kimi zaman kenti özne yapabilmektedir. Etki bu nedenle her bir aşamada farklılaşarak yeni sürecine olmaktadır. Duyarsızlaşan kentli insanın özünde, kendini koruma içgüdüleri bulunmaktadır. Bu güdü bir taraftan olaylara dâhil olurken, bir taraftan sessizce bir duvar örmeyi de beraberinde getirmektedir. Bu duvar ile kimi noktada soyut kimi noktada da somut olarak karşılaşmaktadır.

Normal şartlar altında yapısal olarak düzenlenmiş olan bir mekân, yalıtılmışlık ve yalnızlıktan öte, bireye sosyal ilişkiler kurabilme, bunları geliştirebilme olanağı sunmalıdır (Helle, 1996: 73). Ancak bu durum günümüz kentlerinde son derece tanımlı, doğal olmayan bir şekilde sınırlı olarak gerçekleşebilmektedir. Kendiliğinden süregidebilecek bir kent akışı, bu şekilde tamamen kontrol altında tutulmaya çalışılmaktadır. Bunun dışına çıkanlar bir şekilde ya fiziksel ya psikolojik ya da sosyolojik olarak dışlanarak içinde buldukları topluma ve sonra da kendilerine karşı yabancılaşmaktadır.

Yabancılaşma sürecinde bireyin sınırlarını birtakım gereksinimler oluşturmaktadır. Üretilen bu sahte gereksinimler bireyi onlara muhtaç bırakmaktadır. Öz, doğal olana kaçış, doğal olanı arayış peşindedir. Ancak kentli birey bir statü göstergesi olarak kentin ona sunduğu olanaklardan uzak kalmak istememekte; kentli olmanın birçok göstergesi olduğunu düşünmektedir. Bu göstergelere sahip olmadan kent içinde barınamayacağını düşünerek, dışlanma endişesi taşımaktadır. Kimsenin birbirini tanımadığı, birbirlerine karşı dışlanma duygusunun yaşandığı bu kent ortamında her türlü eleştiri serbesttir. Eleştiri, sorgulayabilme anlamında bir potansiyel taşıırken; gündelik hayata yansımaları, geldiği temelsiz durumdan beslenmekte ve yüzeysel bir şekilde, yapıcı/yapılandırıcı olmayan bir eylem biçiminde kendine yer edinmektedir. Buna bağılı olarak kent, bireyde kırııcı bir dil oluşturmaktadır. Kentli insan bu kırııcı dili bir savunma aracı olarak görmektedir. Başkalarını elemenin en kolay ve etkili yolu bireyin kendince geliştirdiği bu yeni dil olarak görülmektedir. Bu dil kimi zaman gerçek bir sözcükler öbeği, kimi zaman ise üstü kapalı bir şeyin göstergesi, yansımaları olabilmektedir. Kentli insan ise kimi zaman sözsüz olarak bir şeyler yapmaya çalışmaktadır. Çoğunlukla aidiyet duygusundan uzaklaştığı bu sözde doğal ortamlardan kendini yalıtma başlamaktadır. Umursamama evresi de bir nevi kente yansayan bir dil oluşturmaktadır.

Kentin zorlu koşullarında barınabilmek, gündelik rutinleri eksiksizce -herkes gibi- yapabilmek kolay değildir. Tüm bu karmaşada barınabilmek kimi zaman adeta bir yaşam, bir hayatta kalma savaşına dönüşmektedir. Dolayısıyla normalde doğal olan bir yansımaya, kendini kent içinde, adil olmayan bir ortamda, bir güncel yaşam savaşında bulunmaktadır. Kazanabilmek için başkalarını elemek gerekmektedir. Yoksa kent şiştikçe şişmekte,

olanaklar da kaybolmaktadır. Bu kadar birey ne toplum olabilmekte; ne birbiri ile anlaşabilmekte, ne de gerçek anlamda bir şey paylaşabilmektedir. Sadece kuru topluluk denilen şeye dönüşmektedir. Bu da yapay bir kent-birey-toplum döngüsünün ürünüdür.

Sennett (akt. Bilgir, 2015: 271) kamusal mekânın Modernizm etkisi ile anlamının iyice boşaldığını ve kentli bireyin birer ‘izleyici’ karaktere dönüştüğünü belirtmektedir. Bu “izleyici” kişilikler hem kamusal alandan çekilmekte hem de bir şekilde bu alanı doldurmaktadır. Sennett’in vurguladığı şey bu yeni dönemde daha çok kişi ile kurulan az yoğun ilişkiler ve iletişimin kent mekânlarını doldurmakta olduğudur. Söz konusu muğlak ortam Arendt’in (2008: 77) belirttiği gibi arada olmasından kaynaklı olarak insanları hem birbirine bağlamakta hem de ayırmaktadır.

Bu durum kent mekânlarında tam anlamıyla bir vahşi doğa ortamı, bir kamuflaj metaforu ile kendini yansıtmaktadır. Kamuflaj metaforunda sadece bir yüzey söz konusudur. Bu yüzey, içeride ne olduğunun önemi olmadan, bulunduğu yer ile uyum sağlamakta; ama dönemi çok da yakalayamamaktadır. Zamanla kendi dâhil olduğu tüketim süreci içerisinde hantal kalmaktadır. Aktif bir dönüşümden, yapılaşmadan, güne uygun bir yeni kent düzeninden söz etmek mümkün değildir. Bugünün gözü ile yarın canlandırılmaya çalışılmakta; ancak ara durumlar göz ardı edilmektedir. Süreç öngörüsü bile kendi içinde tutarsızlıklar taşımaktadır. Dolayısıyla kentli insanın içine dâhil olduğu ortak alan kullanımı ve paylaşımı da kenti yaşanılabilir kılmayacak; bireyi yabancılaşma durumundan kurtaramayacak bir niteliktedir.

Kent İçinde Mekân: Karşılıklı Yalıtılmışlık

Kentlerin doğallıktan tamamen uzak bir şekilde yapılandırılmasıyla başlayan yalıtılmışlık durumu kente dair farklı bir duygu oluşturmaktadır. Bu duygu kentin karmaşa ve kaostan beslenmesi gereken bir yer oluşu ve insanın gündelik yaşamı içerisinde kendini bundan koruması gerekliliği üzerinden şekillenmektedir. Doğal olanın kendisini kaosta araması normal olabilmekle birlikte, potansiyel durum kaçarak değil dâhil olunarak ortaya çıkabilecektir. Ancak yeni dil kaçış alanlarında kendine anlam bulabilmektedir. Tuhaf bir şekilde özünde böyle olmaması gereken yaşam, bir taraftan yapay bir taraftan da doğal olarak “kent” adı altında belli bir süre sonra bu karmaşaya bürünmektedir. Daha doğrusu kendi yapay ortamında sözde doğal bir gündem yaratarak varlığını sürdürmektedir.

Bu yapaylık içerisinde var olan mekânların aslında “fiziken var” oldukları söylenebilir. Belli bir hacim kapladıkları gerçek olmakla birlikte, bu mekânlar üzerine, bir taraftan “tam anlamıyla toplum içinde bir etkileşim yakalanabiliyor mu, anlam üretebiliyor mu” gibi sorular da düşünülmelidir. Lefebvre’nin (2013) değindiği gibi geçmişte az olan şeyler artık boldur; ancak bol olan birçok şey de kaybolmaya başlamıştır. Bu kayboluş özünde bir anlam dönüşümü olarak yorumlanabilir. Dönüşüm içi boşaltılmış kavramlardan oluşan bir yığın olarak kenti, toplumu, bireyi buna dâhil etmektedir. Yine benzer döngüde her biri giderek birbirini anlamayan, birbirinden beslenemeyen bir noktaya gelmektedir. Anlam için önemli olan dilin değişimi, sadece iki birey arasındaki söz üzerinden bir iletişimsizliğe değil, birey-kent arasındaki iletişimsizliğe, sonrasında toplum-kent, birey-toplum gibi çeşitli kombinasyonlarla çoğalabilen bir iletişimsizlik örüntüsüne dönüşmektedir.

İletişimsizlik örüntüsüne bağlı olarak, “yer” olarak tanımlanan, zaman ve mekân içine yerleşmiş, kültür kavramıyla da bütünleşen bir durumdan uzaklaşarak; varlığı yokluğu sorgulanan “yok-yer” alanları kentlerde çoğalmaktadır (Auge, 2016: 48). Bir yerin “yok-yer” oluşundan öte olarak zamanla o yok yer bile daha gerçekçi bir noktaya erişirken, onu kullanan birey ve toplum kendi anlamını kaybolurcasına dönüştürmektedir. Bu kentsel yığılmalar, anlam arayışındaki toplumun kimi zaman zorunlu olarak kullanmak durumunda kaldıkları, gönülleriince isteyip istemediklerinden emin olamadıkları; ama bir şekilde dâhil oldukları “kamusal mekân” jargonu altında toplanan ortamlardır.

Kentlerde hareketin bir karşılığı olarak kamusal mekânlar, yatay-dikey bütünlük arasındaki dengiyi sağlayıcı unsur olarak değerlendirilebilir (Arendt, 2008: 29). Gürallar’a (2009) göre de erişilebilirlik, kamusal mekânın kentli birey ile kurmaya çalıştığı dilin merkezini oluşturmaktadır. Dolayısıyla herkese açık olma hâli; erişilebilir, ulaşılabilir olma hâli kamusal mekânın önemli bileşenlerindedir.

Ortak mekânlarda da yalıtılmışlık etkisi kendini göstermektedir. Sennett’e (akt. Bilgir, 2015: 271) göre kamusal, insanların kalabalık içerisinde yalnızlaşmasına ve kabullenilmişlikle birlikte kayıtsızlığa neden

olan bir ortam hâline gelmiştir. Tüm bu üretilen sahte gerçeklikler içinde oluşan sınıf ayrımının da gerek kent göstergelerinde gerek kentsel bir dil oluşumunda önemli bir paya sahip olduğu düşünülmektedir. Kentlerin sözde ortak mekânları herkesin kullanımına açık gibi görünse de özünde işleyiş bu şekilde gerçekleşmemektedir. Ortak mekânlar da bir anlamda bu sınıfsal farklardan etkilenmektedir. Buralara gitmek, buralarda bulunmak hiçbir birey için yasak değildir; ancak bu mekânlar da kendini insandan yalıtım için çeşitli önlemlere başvurmaktadır. Bir taraftan herkesin kullanması istenmekte; ama bir taraftan da tam anlamıyla kullanım karşılığını bireye sunmamaktadır. Buna ek olarak bu mekânlara gidilse bile dışlanma, ayrıştırılma gibi durumlar da gözlemlenebilmektedir. Başka bir tartışma konusuna dâhil olabilecek olan bu ayrıştırmaların çeşitli versiyonları mevcuttur.

Kentin kendine oluşturduğu bu yeni dil aslında çok da yeni sayılmaz. Burada anlamı değiştiği yenilenen bir durumdan bahsedilebilir. Adorno'nun (2012) sözünü ettiğini Sahicilik Jargonu aslında bu duruma gönderme yapabilir. Bu jargon, gerçek olmayan şeylerin adeta gerçekmiş gibi, onların birer yansımasıymış gibi olmasına izin vermektedir. Adorno bu dili "üst kültüre ait olmayan bir alt dil" olarak tanımlamaktadır. Bu dil özünde ne gerçek ne de doğru olarak görülmektedir; ancak kandırma aracılığıyla bir ortam oluşturmaktadır. Bir anlamda kendi gerçekliğini üretmekte ve ona yönelik ortamı kurgulamaktadır. Bu sahte gerçeklik jargonunun etki alanına dâhil olup sürüklenmek oldukça zordur. Bu durumun en önemli bileşenlerinden biri her şeyin olması gereken en iyi hâlinin burada gizli olduğu duygusudur. Dolayısıyla bu jargon çok yüksek bir ikna edicilik seviyesinden kentli insanı yakalamaktadır. Bunun için de kendine çeşitli yollar belirlemektedir. Öncelikle dipte olan, belki de hiç gereksinimi duyulmayacak olan, farkında olunmayan bir durum, bir ürün bulunmakta; ardından buna yönelik sahte bir gereksinim ortamı tasarlanmaktadır. Bunun için daha önceden var olan, aslında herhangi bir sorun oluşturmeyen şeyler yavaş yavaş sorunlu hâle gelmekte ve buna yönelik söylemler yayılmaktadır. Öyle ki herhangi bir deneyim sahibi olmayan bir insan bile o konu hakkında olumsuz bir bilinçaltı ile bu duruma yaklaşabilmektedir. Bu etki ile bilinç açısından eskiyi yok etmeye yönelik ortam hazırlanmış olmaktadır. Sıra yeni gelecek olan, aslında hiç gereksinim duyulmayan yapay durumu süslemektedir. Bu noktada yeni kent dili de denilebilecek bir jargon ortaya çıkmaktadır. Daha önce belirtildiği gibi bu dil toplumu ikna etmek üzerine kurgulanmıştır. Kentli insanın bakış açısındaki neoliberal göz, kavramaktan, hesap etmekten uzak bir konumda bulunmaktadır. Kendisine sunulan bu oyuna da dâhil olmaya mecbur edilmektedir (Spencer, 2016: 272). Reklam kültürü ile üst seviyelerine ulaşan anlatım biçimi, eskiye ait her tür düşünce, nesne ya da yaşam biçimini kötüleyerek kendisine yer açmaktadır. Onu aşağıya çekerken; tüketilmesi gereken ürünü yukarıya çekmektedir. Öyle ki birey daha önce hiç gereksinim duymadığı o ürüne erişebilmek için çok fazla çaba sarf etmek zorunda kalmaktadır. Ulaşılan gidilen yollar da bu sahte gerçekliği bütüncül kılan diğer detaylar olarak sürece dâhil olmaktadır.

Kent de bireyin kendini kaybettiği gibi bu noktada giderek öz anlamını kaybetmektedir. Daha doğrusu çağrışım yaptığı ilk anlamını kaybettiği de söylenebilir. Sözü edilen bu yeni anlam sembolik, görüntüde, daha yüzeyde bir anlam gibi düşünülebilir. Gerçeklik olarak ise çok daha farklı bir yansıma yaratmaktadır. Bu yansıma gerçekleşebilmek için belli bir süreye gereksinim duymaktadır. Süre sadece zamansal, niceliksel bir durum değildir. İçinde belirli bir akış, belirli bir deneyimi de barındırmaktadır. Bu noktada da yaşanan, biriken her şey bir noktadan sonra kendini içeride hapsedemez olmaktadır. Çatlaklardan, bulunduğu ilk yarıktan, ilk açıktan sızıntılar vermeye başlamaktadır. Başlangıçta bu sızıntılar kentin zayıf olduğu, çözülemez, bozuk olduğu noktalar gibi düşünülebilir. Ancak bu çatlaklar konusunda da kent bir örtüdür. Çözüm için arka planını görebilmek, yorumlayabilmek ve arayışı orada gerçekleştirmek gerekmektedir. İçinde bulunan sosyo-ekonomik düzen bu sızıntıları da 'süre' içinde gelişen adeta doğal bir durum olarak sunmaktadır. Bu sorunlar çözülsünce tamamen huzurlu olunacağına inanılmaktadır. Oysaki bu da sözü edilen sürecin parçası olan bir aşamadır. Birey bir taraftan bu durumdan korkmakta ve kendini sığınabileceğini düşündüğü güvenli konutlara ya da ortak mekânlara doğru sürüklemektedir. Sürecin arka planı düşünülmeksizin, diğer kente dair mekânlara güvenilmemektedir. Düzene uymak bir kolaylık olarak görülmektedir. Dolayısıyla bu döngüde sorgulama eylemi de geçen süre ile birlikte kendini unutturmaktadır.

ANLAM ARAYIŞI

Sözü edildiği gibi tüm bu dönüşüm içinde kuşaklar, anlayışlar ve en önemlisi anlamlar ve yansımaları değişmektedir. Yeni anlamlar, yeni bir dil aracılığıyla kurulmaktadır. Hep bir beklenti içinde olmak; ancak bu beklentideyken de bir taraftan her şeyden, olabilecek en ufak bir ilintiden uzaklaşmak kentli insanın gündelik refleksi olarak yorumlanabilmektedir. Bu refleksin nedensiz ortaya çıktığı söylenemez. Süre zarfında çeşitli noktalarda kendisine çıkarımlar yapan birey, durumun yansımalarını gündelik yaşamı ile bu şekilde örtüştürebilmektedir. Bu durum kaçarak anlaşılma beklentisi ya da oldurmaya çalışmadan olmasını beklemek şeklinde de yorumlanabilir. Gerçek bir paylaşımda bulunmadan ortak mekânların, deneyimlerin anlamlandırılması beklemek de buna eklenebilir. Bunların hepsi son derece duyuşsal ve bireysel durumlar gibi görünse de bireyin toplumu, toplumun da bir kenti ve onun kültürünü oluşturduğu düşünülürken, durumun çok daha kritik bir noktada olduğunun farkına varılabilir. 'Kentleşmiş insan' diye Jurgen Helle'nin (1996) tanımladığı insan gibi, bu bir anda yapılmış bir şey değildir; tamamen geliştirilmiştir. Ancak ne yönde geliştirildiği konusu tartışmalıdır. Bu durum, bir anlamda yalıtılmışlığı her alanda üstünlük olarak gören bir toplum üretmenin bedeli olarak düşünülebilir. Her şey sahte jargonlar eşliğinde sunulurken, bunlara gerçekten gereksinim duyulmaktadır. Gerçekte ise o sahte jargon bir şeyin yine üstünü örtüyordur, ancak göstermek istemiyordur. Durum sadece o kapanan sorunun olduğu yerde kalması ile de kalmamaktadır. Bu noktada bireyi de yavaş yavaş dönüştürmektedir. Çok yönlü bir kısır döngü ve değişime neden olan bu karşılıklı yansımalar içinde bulunulan yeni normal, yeni kenti, yeni kentin anlamını ve dilini oluşturmaktadır.

Erdönmez ve Akı'ya (2005: 69) göre her kültürel uzantı, mekân kavramını ve buna yönelik anlayışı yakından etkilemektedir. İçinde anlamlı semboller barındıran mimari dil, gücünü kültürden, toplumdan ve yaşantıdan almaktadır. Anlam oluşturma sürecinde kent kimi zaman eski bulunduğu noktadan çok büyük kopmalar yaşayabilmekte; adeta yeni bir sözcük hâline gelebilmektedir. Yeni gelen nesil tarafından da yeni anlamı ile algılanmaktadır. Eski nesil tarafından bu yeni durumu anlamak, kavramak, alışkanlıklardan kopabilmenin zor olduğu gibi oldukça zordur. Bu süreçte biraz daha zaman geçtikçe tamamen yeni bir dil üretilmektedir. Anlamı dönüşmeye başlayan kent içinde artık eski anlamlar maddi/manevi boşlukları dolduramaz hâle gelmektedir. Dolayısıyla birey tamamen kentten izole olmak yolunu seçmektedir. Aidiyet duygusundan yoksunluk başlamaktadır. Kent onu ittiği gibi, aynı zamanda gündelik yaşamına devam edebilmesi için bir taraftan da çekmektedir. Ancak en önemlisi sözü edildiği gibi sonunda birey de kentten kaçmaktadır. De Certeau'a (2009) göre aidiyet mekânın zamana karşı zaferidir. Gündelik yaşamı sürdürebilmek için gerekli olan taktiksel anlayış, mekânsız olduğu için, zamana bağımlıdır. Bu anlayış, kendi çıkarına kullanabileceği her şey için sürekli tetikte olmayı gerektirmektedir. Bu arada mekân ikinci plana düşmektedir.

İşlevlerin de bir şekilde soyutlanması ve bu soyutlama sürecinde geçmiş-şimdi arasında bir anlam ilişkisinin kurulamaması durumunda bireyin de bulunduğu konumda kendini oraya ait hissetmesi artık oldukça zordur. Kentlinin kendini bulunduğu yer ile özdeşleştirememesi çoğu zaman sembolik ilişkinin eksikliğinden kaynaklanan bir durum olarak tanımlanabilmektedir (Helle, 1996: 78). Kentin tüm kaosunu daha yaşanılabilir kılan bu aidiyet hissine ait semboller bireyi oraya bağlamakta ve tanıdık duygular içinde adeta eve dönmelerini sağlamaktadır. Oysaki Auge'nin (2006) Descombes'in görüşü üzerinden aktardığına göre içinde bulunulan bu üstmodern dünyada insan her zaman kendi evindedir ve artık asla kendi evinde değildir. Bu ikilem içerisinde direnç gösterebilen birey çoğunlukla kendini olabildiğince yalıtılmış bir ortam aracılığıyla ifade edebilmektedir. Kendini ne toplum ne de yer olarak oraya ait hissetmez iken yapabileceği tek şey en azından yer olarak bu özzerkliliği kendi ölçüğünde bir şekilde kurabilmektir.

Bu durum da aslında sorunu ortadan kaldırmamaktadır. Kapitalizm, belirli bir an için kendi ortamını kolaylaştıran bir coğrafi çevre sunarken, bir süre sonra bu coğrafi çevrenin kendisi bir sorun oluşturmaya başlamaktadır (Işık, 1994: 19). Sorun olan şey zaten önceden görülebilir, kurgulanmış da bir durumdur. Kapitalist üretim biçimi içerisinde sorun bir noktadan alınmakta, başka bir noktaya taşınmaktadır (Harvey, 2013: 59). Sonraya atılan bu sorun eski noktasında çözülmüş gibi görünse bile gerçek anlamda bir çözüm olduğunu söylemek mümkün değildir. Atılmış olan sorun ile yeni yerinde geçen süre ile daha büyük bir sorunlar yumağı olarak karşılaşılmaktadır. Bu, içinde bulunulan düzenin adeta bir döngüsü olmuştur. Yaşam savaşı ve hayatta kalabilme endişesi bu döngü üzerinde şekillenmektedir. İşte bu büyüyen tüm sorunlar, artan mekân gereksinimine, göçlere, nüfus artışına ve belli kent merkezlerinde şişmelere neden olmaktadır. Kentler taşıyabileceği yükün üstünde yükler ile karşı karşıya kalmaktadır. Doğal bir yapılaşma biçiminden son derece

uzak olan bu durum, yapı-alt yapı olarak da çözüme ulaşabilmiş değildir. Dolayısıyla sorunun kendisi aslında bir bütün olan o kent yumağıdır. Bu yumak, kaçıldıkça içinde hapsolunan bir bataklık gibi düşünülebilir. Kapitalizm de tüm bu durumları kentteki sorunlara çözüm üretme jargonuyla ele almakta ve şehirleşmeye bu noktada gereksinim duyarak iyice yüklenmektedir (Harvey, 2013: 45).

Bu yapay üretim kent kaosunun, son yüzyılın bir getirisi olduğu söylenebilir. Peki kent karmaşadan beslenir mi? Doğası bu mudur? Bu kadar karmaşa doğal olabilir mi? Karmaşa ve kaos aynı şeyler midir? İçinde bulunulan gündelik yaşam rutini bu karmaşadan tamamen besleniyor gibi görünmektedir. Bütün bunlar da bir çeşit zorunluluk gereksinimleri gibi gösterilmektedir. Ama kentli insan buna karşı çıkacak, bunun için direnç gösterip savaştıracak gücü bulamamaktadır. Öyle bir karmaşa ki insan nereden başlayacağını bile şaşırmakta ve kendini bir şekilde bu akışa bırakmaktadır. Onun için oluşturulmuş çalışma-dinlenme rutinini bir şekilde kabul ederek, böyle olması gerektiğini düşünmektedir. Yalıtma aslında çevresinde olan biten her şeye duyarsızlık olarak ortaya çıkmakta, sonra da katılarak nesne hâlini alabilmektedir. Sonunda da savaştırmaktan, en önemlisi sorgulamaktan vazgeçebilmektedir.

Lefebvre 1900'lerde içinde bulunduğumuz çağ için kentten doğmayan bir devrimin gereksiz bir çaba olacağını söylüyordu (akt. Harvey, 2013: 69). Bunun gerekçelerinden biri tüm bu anlam dönüşümünün gündelik yaşam akışı içerisinde ve bireyin doğrudan iletişimde olduğu kent üzerinden gerçekleşmesidir. Kent ile temasın fiziksel olarak artmak zorunda olması ancak manevi anlamda ondan uzaklaşıyor olmak, kente ilişkin tüm göstergeleri ve bunların fark edilme önemlerini yok etmektedir. Tamamen katı bir bakış açısından uzak olarak bu göstergeleri yorumlayabilmek ve o şekilde güncelle, kente taşıyabilmek önemli görülmektedir. Bireyin farkındalık kazanıp direnç gösterebileceği durumlar dışında, kentsel anlamda gerçek bir dönüşümün gerçekleşemeyeceği aşikârdır.

SONUÇ YERİNE

Kentin gündelik diline herkes belli durumlar dâhilinde alışkın olabilir. Bu dil, kimi zaman doğrudan deneyimlenmekte, kimi zaman ise aktarılmaktadır. Bundan uzaklaşmak çok mümkün olmamakla birlikte; rahatsız olunan bir gündelik akışa direnmeden dâhil olmanın da bir o kadar can sıkıcı olduğu söylenebilir. Özellikle de olan bitenin farkına varıldıktan sonra bu rahatsızlık derecesi artabilmektedir. Bir noktadan sonra birey kendini tüm bu deneyimlerden yalıtarak yeni bir düzen kurmaya çalışmaktadır. Bu yeni düzen bireyi kendince özgür hissettirse de ne yazık ki bu da o tasarlanmış döngünün bir parçası gibi görünmekten öteye gidememektedir. Çünkü yalıtılma, inziva, yalnızlık, sakinlik arayışları bile lükse dönüşmüş durumdadır. Metnin başında söz edildiği gibi, eskiden bol olan şeyler artık erişilmesi güç, oldukça değerli ve özlem duyulan gereksinimler olarak sunulmaktadır. Sonrasında ise o özlem duygusu bir anda bir kentleşme jargonuna dönüştürülerek topluma bir yaşam biçimi vadetmektedir. Yine kaçma duygusu ile bu sefer de mutlu olunabileceği varsayılarak bu yeni yapay inziva ortamlarına akın edilmektedir. Sonuçta ise ne kadar soyutlanırsa soyutlansın günümüzde teknolojinin ve reklam kültürünün geldiği noktada bu eylem artık çok da mümkün olamamaktadır.

Aslında tam anlamıyla bir ölçek problemi yaşanmaktadır. Tanımların ve durumların ifade ettiği şeyler değişmektedir. Tüm bu olanlar bireysel algı ve anlayabilme ölçütüne göre de oldukça hızlı gerçekleşmektedir. Birey, ürettiğini düşündüğü ancak duysal olarak kendisine ait olmayan bir yerde yaşamını sürdürmektedir. Dolayısıyla da buranın dilini anlayabilmekte, buranın yerlisi olabilmekte zorlanmaktadır. Ancak bir şekilde sürüklenmek yerine dâhil olup değişiklik ölçeklerini düzenleyebilmek için bu dili çözümlenmek mi gerekmektedir? Buna bir anlamda potansiyel noktalarını keşfetmek de denilebilir.

Kentsel mekân ölçeğinde gerçekleşen sorunların tespiti mimarlık adına potansiyel bir dönüşüm alanını tanımlamaktadır. Geçmişten günümüze taşınan 'kamusal' tanımının artık karşılığını bulamadığı bir gerçektir. Bu konuda "yeni bir kamusal nasıl kent mekânlarını beraberinde getirir" sorusunu her tür mimarlık üretiminde yeniden yorumlamak gerektiği düşünülmektedir. Derrida (akt. Bauman, 2005: 120-121) bir röportajında modern hümanizm fikrini terk etmek yerine onu yeniden düşünme çağrısında bulunmuştur. Bu yeniden düşünme felsefi temeli olan bir görev gibi görülebilir. Sorgulamayı gerektiren bu bireysel davranışa ek olarak bir bütün toplum olarak da aynı sorumluluğu paylaşmak ve kentsel potansiyel ve strateji arayışına

çıkarmak gerekmektedir. Mimarlığın güncel konumunda mekân kavramı sonsuz muğlaklık içerisinde anlamını farklılaştırmaktadır. Bu noktada mimarlık mesleğinin sürdürülebilirliği de bu yeni dile karşılık gelecek iletişimli kent mekânları, kamusal alanlar ve özgürlük ortamları sunabilmek ile gerçekleştirilecektir.

Koolhaas (2014), mimarların bu bağlamda mevcut potansiyeli keşfetmek açısından tıkanmış bir noktada olduklarını ve bir şeylerin neden gerçekleşemeyeceği ile ilgili bir bahane üretme sürecinde olduğunu söylemektedir. Söz konusu sorunların bahane olmadığı görünür olsa da potansiyellerin keşfi konusunun da durumları yeniden yorumlayabilmek adına önemli olduğu düşünülmektedir. Farklı ölçekler içerisinde alternatif öneriler ile başlamak ve sorgulamak bu potansiyel keşfinin ilk aşaması olarak görülebilir. Temas hâlinde olunan noktalarda yahtılımlılığı kırma yönünde çeşitli girişimler beklenmelidir. Belki de başlangıç için Auge'nin (2016) de dediği gibi kent ölçeğinde ve insan ölçeğinde mekânı düşünmeyi de yeniden öğrenmek, yeniden merak etmek gerekmektedir.

Çatışma Beyanı

Çalışma için herhangi bir potansiyel çıkar çatışması bulunmamaktadır.

KAYNAKÇA

- Adorno, T. (2012). *Sahicilik jargonu: Alman ideolojisi üzerine*. (Ş. Öztürk, Çev.). Metis.
- Arendt, H. (2008). *İnsanlık durumu*. (B. S. Şener, Çev.). İletişim.
- Arslan, S. & Uludağ, Z. (2020). Dilde mekânı (yeniden) kurgulamak: yer isimleri, kolektif bellek ve ideoloji. *İdealkent Dergisi*, 11(31), 1422-1455. <https://doi.org/10.31198/idealkent.829867>
- Auge, M. (2016). *Yok-yerler: Üstmodernliğin antropolojisine giriş*. (T. Ilgaz, Çev.). Daimon.
- Barthes, R. (2016). *Göstergebilimsel serüven*. (M. Rıfat & S. Rıfat, Çev.). Yapı Kredi.
- Bauman, Z. (2005). *Bireyselleşmiş toplum*. (Y. Alogan, Çev.). Ayrıntı.
- Bilgic, M. T. (2015). Richard Sennett'in çalışmalarında toplumsallaşmanın bazı referans alanları ve modernlik. *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 0(34), 267-282. <https://doi.org/10.21497/sefad.11878>
- Çelik, H. & Ekşi, H. (2015). *Gömülü teori*. Edam.
- Davey, L. (2009). Durum çalışması değerlendirmelerinin uygulaması. (T. Gökçek, Çev.). *Elementary Education Online*, 8(2), 1-3.
- De Certeau, M. (2009). *Gündelik hayatın keşfi*. (L. A. Özcan, Çev.). Dost.
- De Saussure, F. (1998). *Genel dilbilim dersleri*. (B. Vardar, Çev.). Multilingual Yabancı Dil.
- Erdönmez, E. & Altan, A. (2005). Açık kamusal kent mekanlarının toplum ilişkilerindeki etkileri. *Megaron*, 1(1), 67-87.
- Güney, D. & Yürekli, H. (2004). Mimarlığın tanımı üzerine bir deneme. *İtü Dergisi| a: Mimarlık, Planlama ve Tasarım*, 3(1), 31-42.
- Gürallar, N. (2009). Kamu-kamusal alan-kamu yapıları-kamusal mekan: Modernite öncesi ve sonrası için bir terminoloji tartışması. *Mimarlık Dergisi*, 350, 31-42. <http://www.mimarlikdergisi.com/index.cfm?sayfa=mimarlik&DergiSayi=364&RecID=2230> (07.05.2022).
- Hasol, D. (2019). *Mimarlık denince*. Yem.
- Harvey, A. (2013). *Asi şehirler: Şehir hakkında kentsel devrime doğru*. (A. D. Temiz, Çev.). Metis.
- Helle, J. H. (1996). Kentleşmiş insan. *Cogito, Yaz '96*, sayı 8. https://issuu.com/buyukkutuphane/docs/cogito_dergisi_-_say_08_-_yaz_1996 (28.03.2022).

- Işık, O. (1994). Değişen toplum/mekân kavrayışları: mekânın politikleşmesi, politikanın mekânsallaşması. *Toplum ve Bilim Dergisi*, 64-65. https://issuu.com/buyukkutuphane/docs/toplum_ve_bilim_-_say_64_65_-_199 (28.03.2022).
- Koolhaas, R. (2014). *Öğrencilerle söyleşiler*. (N. Dikbaş, Çev.). YEM.
- Lefebvre, H. (2013). *Kentsel devrim*. (S. Sezer, Çev.). Sel.
- Merriam, S. B. (2013). *Nitel araştırma: desen ve uygulama için bir rehber*. (S. Turan, Çev.). Nobel.
- Ötkünç, A. (1997). Antropolojiden mimarlığa melez düşüncenin imkanları: yer ve yok-yer kavramları üzerine. *Yok-yerler: Üstmodernliğin antropolojisine giriş* içinde. (s.7-24). Daimon.
- Sennett, R. (2013). *Kamusal insanın çöküşü*. (S. Durak & A. Yılmaz, Çev.). Ayrıntı.
- Spencer, D. (2016). *Neoliberalizmin mimarlığı: Çağdaş mimarlığın denetim ve itaat aracına dönüşme süreci*. (A. Terzi, Çev.). İletişim.
- Yücel, A. (1999). *Mimarlıkta dil ve anlam*. TMMOB Mimarlar Odası İstanbul Büyükşehir Şubesi, Eğitim ve Kültür Araştırmaları Mesleki Bilimsel Çalışma Kurulu Felsefeden Mimarlığa Bakışlar Dizisi 1 (Seminer). İstanbul.